

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com.tr

Web: www.uidergisi.com.tr

Bölgeselcilik ve İnşacılık: Kazanımlar ve Vaatler

Bahar RUMELİLİ*

* Doç. Dr., Koç Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bu makaleye atıf için: Rumelili, Bahar, “Bölgeselcilik ve İnşacılık: Kazanımlar ve Vaatler”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 12, Sayı 46, s. 169-185.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler Dergisi

Web: www.uidergisi.com.tr | E- Posta: bilgi@uidergisi.com.tr

Bölgeselcilik ve İnşacılık: Kazanımlar ve Vaatler

Bahar RUMELİLİ

Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Koç Üniversitesi, İstanbul. E-posta: brumelili@ku.edu.tr.

ÖZET

1990'ların başından itibaren Uluslararası İlişkilerde yaygınlaşan inşacı (konstrüktivist-constructivist) yaklaşımlar temel olarak uluslararası sistemin sosyal-kültürel yapısına, bu yapının devlet kimliklerini ve ulusal çıkar tanımlarını şekillendirmesine ve bu yapı içinde devletlerin sosyal aktörler olarak yerindelik/uygunluk mantığı içinde hareket etmelerine vurgu yapmışlardır. Bu makalede, bölgesel düzeydeki inşacı araştırmalar incelenerek, bu araştırmaların inşacı Uluslararası İlişkiler kuramına ve bölgeselcilik çalışmalarına katkıları değerlendirilecektir. Makalede ayrıca, söz konusu karşılıklı yarar ilişkisinin ilettilmesine dair öneriler sunulacaktır. Bölgeselci inşacı araştırmalar, inşacı kuramda temel rol oynayan kolektif kimlik, sosyalleşme, güvenlik cemaati gibi kavramlarla ilgili ampirik olarak sınanabilir orta düzey önermeler geliştirilmesini sağlamış ve aynı zamanda bölgeselcilik çalışmalarını ana akım Uluslararası İlişkiler kuramlarına daha iyi entegre etmiştir. Karşılaştırmalı bölgeselci araştırmalar, bu karşılıklı yarar ilişkisini daha da ileri götürerek, kolektif kimlik oluşumu ve sosyalleşme için farklı yolların tespit edilmesi, farklı tip kolektif kimliklerin bölgesel düzen ve politika yakınsaması üzerine etkilerinin incelenmesi ve farklı sosyalleşme süreçlerinin göreceli sürdürülebilirliğinin araştırılmasına fırsat tanıyabilir.

Anahtar Kelimeler: İnşacılık, Bölgeselcilik, Sosyalleşme, Kimlik.

Regionalism and Constructivism: Gains and Promises

ABSTRACT

Constructivist approaches to International Relations have mainly put emphasis on the social structure of the international system, the constitution of state identities and interests, and the logic of appropriateness driving state behavior within this structure. Constructivist studies on regions and regionalism have made significant contributions both to constructivist International Relations theory and to regionalism studies. This article aims to take stock of this mutually beneficial relationship and advance some proposals on how it can be furthered. Regionalist constructivist studies have developed empirically testable propositions on key concepts in constructivist theory such as collective identity, socialization, and security community. They have also helped integrate regionalism studies into mainstream international relations theory debates. Constructivist comparative regionalist studies would further this mutually beneficial relationship by enabling the analysis of different pathways of collective identity formation and socialization, the implications of different types of collective identity on regional order and policy convergence, and the relative sustainability of different processes of socialization.

Keywords: Constructivism, Regionalism, Socialization, Identity.

Giriş

İnşacı yaklaşımlar Soğuk Savaş'ın ardından Uluslararası İlişkilerin temel değişimleri açıklamakta yetersiz kalmakla eleştirildiği bir dönemde gelişerek, ana akım yeni-gerçekçi ve yeni-liberal teorilerin akılcı varsayımlarına alternatif olarak Uluslararası İlişkilerin sosyal boyutlarını vurgulamışlardır. İnşacı yaklaşımlar gerçekliğin ona attığımız anlamlardan bağımsız olarak var olmadığını ve bu anlamlar ile şekillendiğini savunurlar. Uluslararası İlişkiler kapsamında da sistemin anarşik yapısının ona devletlerin attığı ortak anlamlar ile şekillendiği ve bu anlamların uluslararası sistemin sosyal-kültürel yapısını oluşturduğunu belirtirler. İnşacılar, bu sosyal-kültürel yapının unsurları olan normlar, fikirler ve kurallar üzerine yoğunlaşarak, bu unsurların nasıl şekillendiğini ve devlet davranışlarını nasıl etkilediğini incelerler.¹

Bu makalenin konusu olan bölgeselcilik çalışmaları,² inşacı Uluslararası İlişkiler kuramlarını çeşitli açılardan beslemiştir. İlk olarak bölgesel düzey, inşacı teorisyenlere uluslararası düzeyde kolektif kimlik oluşumu, sosyalleşme ve kültür üzerine önermeler geliştirebilecekleri neredeyse doğal bir laboratuvar sunmuştur. Sınırlar arası yoğun etkileşim, ortak söylem, kültür ve kurumlarla oluşturulan bölgeler, aynı zamanda kolektif kimliklerin en derin olduğu ve sosyalleşme süreçlerinin en yoğun yaşandığı yerler olarak inşacı teorisyenlerin ilgisini çekmiştir. Bölgelere odaklanan inşacı teorisyenler, üst kuramsal tartışmalardan orta-düzyer önermelere geçiş yapabilmışlerdir. Bu açıdan bölgeler, inşacı kuramların kavramsal gelişimi ve ampirik doğrulaması için verimli bir zemin oluşturmuştur. İnşacı analizler, farklı uluslararası bölgelerde değişik faktörlere odaklanmışlardır. Avrupa bölgesini inceleyen inşacı çalışmalar, bölge, kimlik ve sınır inşası ile devlet ve elit sosyalleşmesi süreçleriyle ilgilenirken, Güneydoğu Asya bölgesine odaklanan inşacı çalışmalar ağırlıklı olarak bölgenin güvenlik cemaati olarak nitelendirilmesi ve bölge devletlerinin sosyalleşme düzeyi hakkında yapılan tartışmalara dâhil olmuşlardır. Ayrıca, farklı uluslararası bölgelere eğilen inşacı çalışmalar, kuramsal tartışmaları da farklı yönlerle doğru geliştirmişlerdir. Avrupa üzerine yapılan çalışmalar hem akılcılık ve inşacılık arasında, hem de inşacılığın çeşitli türleri arasında köprüler inşa ederken, Güneydoğu Asya üzerine tartışmalar akılcı ve inşacı önermelerin birbirlerinden daha keskin olarak ayrılması sonucunu doğurmuştur.

Benzer şekilde inşacı kuram da, “yeni bölgeselcilik” literatürüne ve özellikle Avrupa ve Doğu/Güneydoğu Asya’ya odaklanan bölgeselcilik çalışmalarına güçlü bir etki yapmış³ ve bölgeselcilik çalışmalarının egemen Uluslararası İlişkiler kuramları ile bütünleşmesine yardımcı olmuştur.⁴ Örneğin, Av-

- 1 İnşacı Uluslararası İlişkiler kuramı birçok alt akımı içinde barındırmaktadır. Aksi belirtilmedikçe, bu makalede inşacılık, modern, ana-akım, liberal inşacılığı ifade eder ve kritik inşacılık ile post-yapısalcılıktan ayrılır. Değişik inşacılık türleri üzerine daha fazla bilgi için bkz. Emanuel Adler, “Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics”, *European Journal of International Relations*, Cilt 3, No.3, 1997, s.139-163; Ted Hopf, “The Promise of Constructivism in International Relations Theory”, *International Security*, Cilt 23, No.1, 1998, s.171-200; Richard Price and Christian Reus-Smit, “Dangerous Liaisons: Critical International Theory and Constructivism”, *European Journal of International Relations*, Cilt 4, No.3, 1998, s.259-294. İnşacı yaklaşımın temel savlarının kapsamlı bir özeti için bkz. Bahar Rumelili, “İnşacılık-Konstruktivizm”, Evren Balta (der.), *Küresel Siyasete Giriş*, İstanbul, İletişim, 2014, s.151-171.
- 2 Bu makalede, “bölgeselci çalışmalar” veya “bölgeselcilik çalışmaları” alanları, hem bölgeselciliği bir olgu olarak anlamaya odaklanan ve dünyanın birçok bölgesindeki bölgesel kurumsallaşmayı inceleyen bölgeselcilik literatürünü, hem de Avrupa Birliği gibi belirli bölgesel kurumlara dair literatürü de kapsayacak şekilde tanımlanmaktadır. Bölgeselcilik üzerine kapsamlı bir değerlendirme için bkz Edward D. Mansfield ve Etel Solingen, “Regionalism”, *Annual Review of Political Science*, Cilt 13, No.1, 2010, s.145-163.
- 3 Björn Hettne, Andras Inotai ve Osvaldo Sunkel, *Globalism and the New Regionalism*, New York, St. Martin's Press, 1999; Louise Fawcett ve Andrew Hurrell (der.), *Regionalism in World Politics: Regional Organization and International Order*, Oxford, Oxford University Press, 1995. See also Raimo Vayrynen, “Regionalism: Old and New”, *International Studies Review*, Cilt 5, No.1, 2003, s.25-51.
- 4 Her ne kadar “yeni bölgeselcilik” literatürü ana-akım tartışmalar arasında kendine yer açmayı büyük ölçüde başardıysa da, tek bir bölgeye veya bölgesel kuruma odaklanan bölgeselcilerin ana-akım Uluslararası İlişkiler kuramları içindeki yeri hep tartışmalı olmuştur.

rupa bütünleşmesi çalışmalarındaki inşacı yaklaşımlar, Avrupa kimliği incelemelerini daha genel kolektif kimlik oluşumu literatürüne⁵ ve Avrupa kurumları üzerine çalışmaları da daha genel uluslararası kurum ve sosyalleşme literatürüne bağlamışlardır.⁶ Genel bir Uluslararası İlişkiler kuramı olarak inşacılık, hükümetler aracıcılık ve işlevselcilik gibi Avrupa bütünleşmesine özel kuramlar ile mesafeli bir ilişki kurarak, bu kuramlara yöneltilen “sadece Avrupa’ya özgü olma” eleştirisinden kendini uzak tutmuştur. Benzer bir şekilde, Doğu/Güneydoğu Asya üzerine inşacı literatür, bu bölge üzerine yapılan çalışmaları akılcılık/inşacılık tartışması ile eklemlendirmiştir. İnşacı yaklaşım vasıtasıyla ana-akım Uluslararası İlişkiler kuramları ile kurulan bu yakın bağlantılar, bölgeselcilik çalışmalarını sürekli bölgesel analiz düzeyinin geçerliliğini savunmaktan ve alan çalışması olarak etiketlenmekten kurtarmıştır.⁷

Son olarak, bölgesel sınırların ve kimliklerin sosyal inşasını ve oluşturulma sürecini vurgulayan inşacı önermeler, bölgeselcilik çalışmalarının coğrafi ve kültürel determinizm ile özcülüğe yönelik eğilimini de yumuşatmıştır. Fakat bölgesel ontoloji ile inşacı kuram arasındaki gerilimin tamamen çözüldüğü iddia edilemez. İnşacı kuram, uluslararası toplulukların coğrafi, kültürel veya kurumsal sınırlara indirgenmeden incelenmesini şart koşarken, bölgesel ontoloji –her ne kadar sınırlarının verili ve sabit olmadığı vurgulansa da- bir bölgeye odaklanılmasını gerektirir.⁸ Bölgesel inşacı teorisyenler çoğunlukla bu gerilimi, kurumsal sınırları esas alarak ve bölgesel sınır, kimlik ve normların siyasi olarak nasıl inşa edildiğine odaklanarak çözmeye çalışmışlardır.

Bu makale, yukarıda özetlenen boyutlarıyla, bölgeselcilik çalışmaları ve inşacılık arasındaki karşılıklı yarar ilişkisini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Birinci bölümde, bölgeselcilik çalışmalarının inşacılık kuramını nasıl ilerlettiği konusu, kimlik, normlar ve sosyalleşme kuramlarına odaklanarak tartışılacaktır. İkinci bölümde ise, bölgeselcilik çalışmalarının inşacı kuram ile kurduğu yakın ilişki sayesinde ne açılardan zenginleştiği ele alınacaktır. Üçüncü bölümde, bu karşılıklı yarar ilişkisinin karşılaştırmalı bölgeselci araştırmalarla nasıl daha da ilerletilebileceği ve bu tip araştırmaların karşılaştığı engel ve zorluklar ortaya konacaktır.

Bölgeselcilik Çalışmaları İnşacılığı Nasıl İlerletmiştir?

İNŞACILIĞIN temel eserleri, katkılarını sistemsel analiz düzeyine konumlandırmaya özen göstermişlerdir.⁹ Eğer inşacılık, sosyal-kültürel unsurların etkisini sistemsel değil, devlet düzeyinde inceleyeydi, kendine rakip olarak gördüğü yeni-gerçekçilik gibi sistem düzeyindeki yaklaşımlar tarafından “indirgemeci” olarak nitelenecekti.¹⁰ Dolayısıyla, Wendt başta olmak üzere inşacı teorisyenler sistem düze-

5 Örneğin, bkz. Thomas Diez, “Constructing the Self and Changing Others: Reconsidering Normative Power Europe”, *Millennium: Journal of International Studies*, Cilt 33, No.3, 2005, s.613-636; Bahar Rumelili, “Constructing Identity and Relating to Difference: Understanding the EU’s Mode of Differentiation”, *Review of International Studies*, Cilt 30, No.1, 2004, s.27-47.

6 Örneğin bkz. Jeffrey T. Checkel, “International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework”, *International Organization*, Cilt 59, No.4, 2005, s.801-26.

7 Bölgesel analiz düzeyini savunmada bölgeselcilerin karşılaştığı zorluklar için bkz. Robert E. Kelly, “Security Theory in the ‘New Regionalism’”, *International Studies Perspectives*, Cilt 9, No.2, 2007, s.197-229.

8 Iver B. Neumann, “A Region Building Approach to Northern Europe”, *Review of International Studies*, Cilt 20, No.1, 1994, s.53-74.

9 Nicholas G. Onuf, *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*, University of South Carolina Press, 1989; John Gerard Ruggie, “Territoriality and Beyond: Problematizing Modernity in International Relations”, *International Organization*, Cilt 47, No.1, 1993, s.139-174; Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999.

10 Kenneth Waltz’un vurguladığı gibi devlet düzeyine odaklanan indirgemeci yaklaşımlar uluslararası sistemin genel karakteri hakkında bize fikir veremez, sadece belirli devletlerin dış politikasını açıklamakta kullanılabilir. Bkz. Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, Illinois, Waveland Press, 2010, s.65.

yinde de sosyal-kültürel bir yapının varlığını savunmuşlardır.¹¹ Bu sistem vurgusuna rağmen, Wendt ve diğer inşacı teorisyenler, kolektif kimlik ve sosyalleşme olgularını çoğunlukla Batı/Avrupa'ya, kısmen de diğer bölgelere dayanan ampirik örneklerle desteklemek yoluna gitmişlerdir. Örneğin Wendt, her ne kadar kolektif kimlik oluşumunun bölgesel süreçlere bağlı olduğunu iddia etmekten sakınsa da, verdiği örneklerde bunun –en azından günümüzde- alt sistemsel bir olgu olduğunu, çoğunlukla “Batı ile sınırlı kaldığını” ama “İslamcı devletler, sosyalist devletler, Doğu Asya devletleri” arasında da farklı şekillerde gelişebileceğini kabul etmektedir.¹² John Ruggie de, “modern dönemin çıkışından beri ortaya çıkan ilk yeni tür politik yapı”ya örnek olarak Avrupa Birliği’ni vermiştir.¹³ Dolayısıyla, sistemsel inşacı kuramlar, her ne kadar bölgesel analiz düzeyinden sakınsalar da, öne sürdükleri olguları bölgelerle örneklendirme yoluna gitmişlerdir.

İnşacılık kuramının daha belirgin bir şekilde bölgesel analiz düzeyine geçmesi, Karl Deutsch’un 1957’de ortaya koyduğu “güvenlik cemaati” kavramının Adler ve Barnett’in 1998’de yayınlanan derleme çalışmasında yeniden yorumlanması ile gerçekleşmiştir.¹⁴ Güvenlik cemaatleri, ittifaklar ve diğer güvenlik temelli işbirliklerinden farklı bir şekilde devletlerarası “biz” hissi ve savaşın mümkün olmadığı beklentisini barındırır. Bu derleme çalışmaya katkıda bulunan yazarlar, devletlerin hangi şartlarda güvenlik cemaatleri oluşturduklarını incelerken ağırlıklı olarak Batı Avrupa, Güneydoğu Asya, Güney Amerika, Kuzey Amerika ve Körfez bölgesi gibi çoğunlukla siyasi kurumsallaşma süreçlerinden geçen bölgelere yoğunlaşmışlardır.¹⁵ Yukarıda da belirtildiği gibi, bölgeselcilğe inşacı yaklaşım, bir taraftan bölgeleri somutlaştırmaktan kaçınmakta, diğer taraftan da cemaatlerin oluşumu ve sosyalleşmesini incelemek için belirli bölgelere yoğunlaşmaktadır. İnşacı bakış açısı, bölgelerin verili olmadığını, ağlar ve etkileşimle kurulduklarını ve her zaman yeniden tanımlanmaya müsait olduklarını vurgular.¹⁶ Fakat yine de, uluslararası ilişkilerde cemaatlerin en belirgin örnekleri, siyasi olarak kurumsallaşmış ve coğrafi olarak -keskin bir şekilde olmasa da ve sınırları tartışma konusu olsa da- tanımlanmış bölgeler ile örtüşmektedir.

İnşacılığın temel eserlerinde Avrupa örneğinin öne çıkmasına rağmen, inşacılık Avrupa bütünleşmesi çalışmalarına geç katılmıştır.¹⁷ İnşacı görüşlere ilk olarak Avrupa kimliğine dair literatürde rastlanmıştır. Kolektif kimliği, etnisite veya din gibi ortak özelliklere dayandıran özcü yaklaşımlara karşı,¹⁸ inşacı çalışmalar Avrupa kimliğinin evrilen, çekişmeli ve inşa edilmiş olduğuna vurgu yapmışlardır.¹⁹ Bu sayede, inşacı yaklaşımlar akademik ilgiyi, Avrupa kimliğinin varlığı/yokluğu veya olasılığı üzerine yapılan tartışmalardan, Avrupa kimliğinin inşa süreçleri ve ulusal kimliklerle olan, dönüşen ve çeşitlilik gösteren ilişkisine yönlendirmiştir.

İnşacı kuramda kimlik, uluslararası siyasetin sosyal-fikirselsel üst yapısını aktör davranışlarına bağlayan önemli bir değişkendir. Uluslararası ilişkilerin yaygın fikir, norm ve kültürel anlayışlarının

11 Wendt, *Social Theory*, s.2

12 Ibid., s.314 ve 343

13 Ruggie, “Territoriality and Beyond”, s.172.

14 Emanuel Adler ve Michael Barnett (der), *Security Communities*, Cambridge, Cambridge University Press, 1998.

15 Ibid., s.13.

16 Ibid., s.33.

17 Thomas Christiansen, Knud Erik Jorgensen ve Antje Wiener, *The Social Construction of Europe*, Londra, Sage, 1999; Thomas Risse, “Social Constructivism and European Integration”, Thomas Diez ve Antje Wiener (der), *European Integration Theory*, Oxford, Oxford University Press, 2004.

18 Samuel Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of the World Order*, Simon and Schuster, 1997.

19 Brigid Laffan, “The Politics of Identity and Political Order in Europe”, *Journal of Common Market Studies*, Cilt 34, No.1, 1996, s.81-102; Cris Shore, *Building Europe: The Cultural Politics of European Integration*, Londra, Routledge, 2000; Lars Erik Cederman (der), *Constructing Europe’s Identity: The External Dimension*, Boulder, Lynne Rienner, 2000.

önce devletlerin kimliklerini şekillendirdikleri ve bu yolla devletlerin davranışlarını etkiledikleri savunulur.²⁰ İnşacılık, bu kimlik değişim sürecinde, devletlerin kolektif kimlikler oluşturabileceklerini ve bu sayede diğer devletleri “öteki” olarak değil, daha geniş bir “ben”in parçası olarak görmeye başlayabileceklerini varsayar.²¹ Fakat sistemsel inşacı literatür, kolektif kimlik oluşumunu ampirik bir gerçeklik olarak incelemek yerine, büyük ölçüde nihai bir olasılık olarak kuramsallaştırılmıştır. Örneğin, Wendt’in asıl ilgisi, kolektif kimliğin bulunduğu yerde nasıl işlediği değil, kolektif kimlik oluşumunu teşvik eden süreçlerin tespit edilmesi olmuştur.²²

Diğer yandan Avrupa kimliği üzerine yapılan inşacı çalışmalar kolektif bir Avrupa kimliği inşa sürecini varsayarak incelemişlerdir. Avrupa’da ulusal ve Avrupa Birliği düzeyindeki söylemleri temel alan ampirik araştırmalar, kolektif kimlik üzerine inşacı kuramları iki yönden geliştirmiştir: İlk olarak, uluslararası kolektif kimliklerin kendi içlerinde barındırdıkları ulusal kimlikler ile ilişkileri derinlemesine incelemişlerdir. Bu bağlamda, kolektif kimliğin, ulusal kimliklerin yerini almadığını, onları kapsadığını veya kopyalamadığını, başka bir tür ve yapıda bir kimlik olarak ulusal kimlikler ile bir arada var olduğunu vurgulamışlardır.²³ İkinci olarak, uluslararası kolektif kimliklerin kendi dışlarındaki öteki kimlikler ile ilişkilerini inceleyerek, kurulan farklı ben/öteki ilişkilerinin koşullarını irdelemişlerdir.²⁴

Sistem düzeyindeki inşacı çalışmalar bu iki konunun önemini kabul etmekle beraber, bu tartışmaları yeterince irdelememişlerdir. Örneğin Wendt, “ben ve ötekinin tamamen özdeşleşemeyeceğini” ve “bireylerin aynı zamanda birçok grup kimliğine sahip olabileceğini” savunmuş ve “farklı düzeylerdeki grup kimlikleri arasındaki çelişkilerin” incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır.²⁵ Fakat bu savlar ampirik olarak desteklenmemiştir.

Avrupa kolektif kimliğinin ulusal kimliklerle ilişkisini inceleyen ampirik çalışmalar ise, ortak bir kurumsal söylemin var olduğu durumlarda bile kolektif kimliğin farklı ülkelerde değişken ve tartışılabilir olduğunu ve farklı şekillerde müzakere edildiğini göstermişlerdir. Avrupa bölgesine dair çalışmaların bir kısmı, Alman, Fransız ve İngiliz söylemlerinin arasındaki farklılıklara dikkat çekmiştir.²⁶ Avrupa’yla bütünleşmek, Alman siyasi eliti için milliyetçi ve saldırgan ulusal geçmişini aştığını ispat anlamına gelirken, Fransız elit için Fransız değerlerinin Avrupa düzeyine taşınarak dışarıya daha etkin yansıtılmasını içermektedir. İngiltere’de ise Avrupa bütünleşmesi İngiliz kimliğine karşı bir süreç olarak tanımlanmaktadır.²⁷ Avrupa kolektif kimliği ve barındırdığı ulusal kimlikler arasındaki bu karmaşık ilişki, Avrupa kimliğini ulusal benlik algısına entegre ettiği için bir yandan Avrupa ile özdeşleşmeyi kolaylaştırmakta, diğer yandan Avrupa’nın ne olduğu ulusal benlik algısına göre değişkenlik gösterdiği

20 Ronald L. Jepperson, Alexander Wendt ve Peter Katzenstein, “Norms, Identity, and Culture in National Security”, Peter Katzenstein (der), *The Culture of National Security*, New York, Columbia University Press, 1996, s. 33-75.

21 Alexander Wendt, “Collective Identity Formation and the International State”, *American Political Science Review*, Cilt 88, No.2, 1994, s.384-396.

22 Wendt, *Social Theory*, s.336-363.

23 Thomas Risse, *A Community of Europeans: Transnational Identities and Public Spheres*, Ithaca, Cornell University Press, 2010.

24 Thomas Diez, “Constructing the Self and Changing Others: Reconsidering Normative Power Europe”, *Millennium: Journal of International Studies*, Cilt 33, No.3, 2005, s.613-636; Bahar Rumelili, “Constructing Identity and Relating to Difference: Understanding the EU’s Mode of Differentiation”, *Review of International Studies*, Cilt 30, No.1, 2004, s.27-47; Michelle Pace, *The Politics of Regional Identity: Meddling with the Mediterranean*, Londra, Routledge, 2006; Senem Aydın-Düzgüt, *Constructions of European Identity: Debates and Discourses on Turkey and the EU*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2012.

25 Wendt, *Social Theory*, s.306.

26 Ole Wæver, “Three Competing Europes: German, French, and Russian”, *International Affairs*, Cilt 66, No.3, 1990, s.477-493; Laffan, “The Politics of Identity”; Risse, “Social Constructivism and European Integration”.

27 Risse, *A Community of Europeans*.

için diğeri ile özdeşleşmeyi koşullu ve kısmi tutmaktadır. Başka bir deyişle, Avrupa kolektif kimliği Almanya'da Alman-Avrupa algısına, Fransa'da ise Fransız-Avrupa algısına dayanarak inşa edilmekte ve bu sayede hem diğeriyle paylaşılan, hem de "ben"i diğeriinden farklılaştıran bir kimlik oluşmaktadır.

Yakın zamanda Avrupa kimliği üzerine en kapsamlı eserlerden birini yazan Thomas Risse, Avrupa kolektif kimliği ve ulusal/ulusaltı kimlikler arasındaki ilişkinin üç şekilde düşünülebileceğinin altını çizer.²⁸ İlk olarak, bu kimlikler arasındaki ilişki, içiçe geçmiş daireler halinde hiyerarşik olarak kurgulanabilir. Bu durumda birey için birincil öneme haiz ulus-altı kimlik ulusal kimliğin, ulusal kimlik de daha az önemli olan kolektif Avrupa kimliğinin içinde yer alır. İkinci olarak, bu kimliklerin birbirleriyle kesiştikleri düşünülebilir. Bu kurguda uluslararası kolektif kimlikler ulusal veya ulusaltı kimlik mensuplarının sadece bir bölümü tarafından paylaşılır. Avrupa kimliğinin çeşitli ulusal kimliklere sahip elit kesimler tarafından sahiplenilirken, halk kesimleri tarafından yaygın olarak benimsenmemesi bu kesişme özelliğini yansıtır. Risse'nin, Avrupa ve barındırdığı ulusal kimlikler arasındaki ilişkinin kurgulanması için öne sürdüğü üçüncü şekil ise "mozaik kek modeli"dir. Bu kurguda, diğer iki modelin aksine, ulus-altı, ulusal ve ulus-üstü kimliklerin birbirilerinin oluşumunu etkiledikleri ve yeniden şekillendirdikleri vurgulanır. Böylece, ulusal kimlikler Avrupa kimliği ile ilişkileri sonucunda şekillenirken, Avrupa kimliği de ulusal ve diğer kimlikler tarafından yeniden şekillendirilmektedir. Risse'nin bu çalışmasının da gösterdiği gibi, Avrupa üzerine inşacı çalışmalarda uluslararası kolektif kimliklerin barındırdıkları ve ulusal kimliklerle ilişkisi, sistem düzeyindeki çalışmalara nazaran daha kapsamlı ve çok boyutlu şekilde ele alınabilmektedir.

Avrupa kimliği üzerine araştırmalar, aynı zamanda uluslararası kolektif kimliklerin kendi dışlarındaki diğer kimliklerle kurduğu ben/öteki ayrımlarını irdelemiş ve bu açıdan da inşacı kimlik kuramlarının gelişmesini sağlamıştır. Kolektif kimliklerin diğer kimliklerle kurduğu ilişki, liberal ve eleştirel inşacı teorisyenler arasında tartışma konusudur. Eleştirel inşacı teorisyenler, postyapısalcı düşünceye dayanarak, devletler arası kolektif kimliklerin de, tüm diğer kimlikler gibi, farklılık ve ben/öteki ayrımı üzerine inşa edildiğini savunurlar.²⁹ Iver Neumann'ın da vurguladığı gibi kolektif kimlik tek başına ben'de değil, ben'i öteki'nden ayıran noktada barınır.³⁰ Hatta eleştirel inşacı teorisyenlere göre, kimlikler bu ayrımları ortaya koyan farklılaştırma ve ötekileştirme pratikleri sayesinde var olur.³¹ Dolayısıyla, uluslararası kolektif kimlik oluşumu, aynı ulusal kimlikler gibi, kendisini öteki kimliklerden ayıran ve onları farklılaştıran/ötekileştiren bir süreçtir. Liberal inşacı teorisyenler ise diğer kimliklerden farklılaştırma pratiklerinin kolektif kimlik inşasında oynadığı rolü vurgulamaktan kaçınmışlar, bunun yerine kolektif kimliğin kendi kendini teşkil etme özelliği ve iç dinamikleri sebebiyle bir öteki'nin varlığını gerektirmediğini savunmuşlardır.³²

Kolektif kimliklerin kendi dışlarındaki diğer kimlikler ile kurdukları ilişki sadece ontolojik bir tartışma değildir; bu ilişki kolektif kimlik oluşum süreçlerinin küresel düzene etkisini de şekillendirir. Wendt kolektif kimlik oluşum süreçlerinin uluslararası siyasetin sosyal-kültürel yapısını dönüştürme potansiyeli taşıdığını iddia eder. Wendt'e göre, çeşitli devletler-arası kolektif kimlik oluşum süreçleri

28 Risse, "Social Constructivism and European Integration", s.168-169.

29 Iver B. Neumann, "European Identity, EU Expansion, and the Integration/ Exclusion Nexus", *Alternatives*, Cilt 23, No.3, 1998, s.397-416; David Campbell, *Writing Security*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1992.

30 Iver B. Neumann ve Jennifer M. Welsh, "The Other in European Self-Definition: An Addendum to the Literature on International Society", *Review of International Studies*, Cilt 17, No.4, 1991, s.327-348; Neumann, "European Identity".

31 David Campbell, *Writing Security*; Jutta Weldes vd. (der), *Cultures of Insecurity*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999.

32 Wendt, *Social Theory*, s.225. Daha detaylı bir inceleme için bkz. Bahar Rumelili, *Constructing Regional Community and Order in Europe and Southeast Asia*, Basingstoke and New York, Palgrave Macmillan, 2007.

yaygınlaştıkça kritik bir eşik aşılacak ve “dost” ilişkisi sistemik yapının unsuru haline gelecektir.³³ Ama eğer eleştirel inşacıların iddia ettiği gibi kolektif kimlikler, öteki kimlikleri kendilerinden farklılaştırarak inşa ediliyorlarsa, bu sürecin öngörülen olumlu sonuçları da tartışmalı hale gelecektir. O zaman kolektif kimlik oluşumu, sadece bazı devletlerle sınırlı kalan ve kendi dışındaki diğer devletler ve devlet gruplarıyla arasındaki düşmanlık veya rekabet ilişkilerini yeniden üretme potansiyeli olan bir süreç olarak karşımıza çıkacaktır.³⁴

Avrupa Birliği'nin 2004-2007 genişleme sürecinde ortaya çıkan Avrupa kimliği söylemleri bu önemli sorunun ampirik olarak derinlemesine incelenmesine fırsat tanımıştır. Schimmelfennig ve Wæver gibi teorisyenler, Avrupa Birliği'nin genişleme sürecinde ürettiği Avrupa kimliğinin liberal ve kapsayıcı olduğunu ve dışarda kalan devletleri Avrupalı olmayan veya Avrupa karşıtı olarak ayırıştırarak yerine, “daha az Avrupalı” olarak tanımladığına dikkat çekmişlerdir.³⁵ Ayrıca, Avrupa kimliğinin dışardakilerden ziyade, kendi geçmişini referans alarak ve günümüz Avrupa'sını geçmişin savaşla parçalanmış Avrupa'sından ayırıştırarak inşa edildiğini vurgulamışlardır.³⁶

Öte yandan, Avrupa Birliği kimlik söylemi üzerine yapılan diğer analizler de rakip eleştirel inşacı görüşleri doğrulamaktadır. Örneğin, AB'nin Türkiye, Rusya, Akdeniz ve Ortadoğu ülkelerine yönelik ürettiği Avrupa kimliği söylemini inceleyenler yaygın ötekileştirme pratiklerine dair veriler tespit etmişlerdir. Rumelili liberal ve eleştirel inşacı yaklaşımlar arasında köprü kurmaya çalışarak, Avrupa kimliğinin çoğul yapısına ve dolayısıyla da farklılaştırma pratiklerinin çeşitliliğine vurgu yapmıştır. AB'nin inşa ettiği Avrupa kimliğinin dışarıdakileri hem kısmen dâhil eden, hem de kısmen dışlayan nitelikte olduğunu, bunun sonucunda Avrupa kimliğinin diğer ülkeleri farklı şekillerde ötekileştirerek inşa edildiğini savunmuştur.³⁷ Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri adaylık sürecinde demokrasi seviyesi ve pazar ekonomisi gibi elde edilebilir nitelikler üzerinden farklılaştırılırken, Kuzey Afrika ülkelerinin kimlikleri özleri itibarıyla farklı olarak inşa edilmiştir. Avrupa kimliğinin çoğul yapısının sonucu olarak ortaya çıkan bu birbiriyle çelişen farklılık söylemleri farklı bölgelere yönelttikleri ölçüde çelişkilerini örtterek bir arada var olabilmektedir. Fakat Rumelili'ye göre, söylemler arasındaki bu çelişki Türkiye örneğinde keşişip, Türkiye'nin hem özü itibarıyla hem de elde edilebilir nitelikler üzerinden farklılaştırılmasına yol açmıştır. Bu çelişen söylemler, Türkiye'yi Avrupa'ya göre müphem durumda olan ve hem içerde-hem dışarda yer alan bir konuma oturtmuştur.

Kısaca, Avrupa üzerine yapılan bölgesel inşacı araştırmalar ilk olarak kolektif kimliğin ampirik analizine, özellikle de Avrupa kolektif kimliğinin hem barındırdığı ulusal kimlikler hem de dışında kalan diğer kimlikler ile ilişkisine odaklanmıştır. Avrupa kurumlarındaki sosyalleşme süreçleri de ikinci bir odak noktası olmuştur. İnşacı yaklaşımda Uluslararası İlişkilerin sosyal-kültürel yapısının, devlet ve diğer aktörler için bir sosyal ortam teşkil ettiği varsayılır. Uluslararası normların, fikirlerin ve kuralların yayılımı bu ortam içinde gelişen sosyalleşme süreçleri ile olur. Sosyalleşme, dâhil olunan topluluğun yerleşik norm ve kurallarının içselleştirilmesidir.

33 Wendt, *Social Theory*, s.340.

34 Rumelili, *Constructing Regional Community*, s.1-3.

35 Ole Wæver, “Insecurity, Security, and Asecurity in the West European Non-war Community”, Emanuel Adler ve Michael Barnett, (der.) *Security Communities*, Cambridge, Cambridge University Press, 1998, s.69-118; Frank Schimmelfennig, “The Community Trap: Liberal Norms, Rhetorical Action, and the Eastern Enlargement of the European Union”, *International Organization*, Cilt 55, No.1, 2001, s.47-80

36 Wæver, “Insecurity, Security, and Asecurity”, s. 100; Neumann ve Welsh, “The Other in European Self-Definition”; Iver B. Neumann, *Uses of the Other: The East in European Identity Formation*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999; Pace, *The Politics of Regional Identity*; Aydın-Düzgüt, *Constructing European Identity*.

37 Rumelili, “Constructing Identity”.

Sistem düzeyindeki inşacı literatür her ne kadar uluslararası kurumlardaki sosyalleşme süreçlerini incelediyse de, Avrupa kurumları üzerine yapılan araştırmalar inşacı ve akılcı savların daha sistematik olarak karşılaştırılmasına fırsat tanımıştır. Bunun sebebi diğer uluslararası kurumlara kıyasla Avrupa kurumlarının daha uzun vadeli, tekrarlanan ve yoğun bir etkileşime sahne olmaları ve daha etkin kolektif karar verme normlarına sahip olmalarıdır. Bu da sosyal öğrenme süreçlerini ve normların yayılmasını kolaylaştırmaktadır. Avrupa gibi bu süreçlerin yaygın olarak bulunduğu örnekleri incelemek inşacı teorisyenleri, sosyalleşme süreçlerinin var olduğunu ve fark yarattığını ispat etmek zorunluluğundan kurtarıp, sosyalleşmenin altında yatan dinamikleri ve mekanizmaları araştırmalarına olanak sağlamıştır. Buna ek olarak, AB bünyesindeki kurumların (örneğin Komisyon, Konsey) ulusüstülük derecesi ile kurumsal kültür ve etkileşim yoğunluğu açısından farklılık göstermeleri teorisyenlerin sosyalleşme için kurumsal koşulları tespit etmelerine imkân sağlamıştır.³⁸

İnşacı teorisyenler için sosyalleşme, uluslararası düzeydeki normatif yapıları aktör düzeyindeki normlara bağlayan ana süreçtir.³⁹ Sosyalleşme yoluyla aktörler kimliklerini değiştirirler ve/veya yeni normlar ile ilişkilendirirler. Bunun sonucunda da çıkarlarını yeni veya değişmiş kimlikleri doğrultusunda yeniden tanımlarlar ve buna göre hareket ederler.⁴⁰

Bir sonraki aşamada ilgi, sosyalleşmenin temelini oluşturan süreç ve koşullara odaklanmış ve Avrupa ve Doğu/ Güneydoğu Asya üzerine yapılan bölgeselci inşacı çalışmalar bu alana öncülük yapmıştır. Örneğin, *International Organization* dergisinin bir özel sayısında Jeffrey Checkel ve diğer yazarlar, Avrupa kurumlarının sosyalleşme kapasitelerini karşılaştırarak, altlarında yatan sosyalleşme mekanizmalarını belirlemeye çalışmışlardır.⁴¹ Yazarlar, Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi Daimi Temsilciler Komitesi ve Avrupa Konseyi gibi farklı Avrupa kurumlarına odaklanarak, sosyalleşme sonuçlarının stratejik hesaplama, rol yapma ve normatif ikna gibi farklı mekanizmaların biraraya gelmesi sonucunda oluştuğunu savunmuşlardır. Bu tarz derinlemesine analiz, sosyalleşmeye, içselleştirme ve ikna mekanizmalarına vurgu yapan inşacı savlar ve stratejik davranışı temel alan akılcı savlar arasında köprü kuran, daha nüanslı bir yaklaşım getirmiştir. Dolayısıyla, Avrupa kurumları üzerine yapılan inşacı çalışmalar, uluslararası sosyalleşme literatürünü ayrıntılı ampirik araştırmalar ve sosyalleşmenin altında yatan mekanizma ve süreçlere odaklanarak ilerletmişlerdir.

Güneydoğu Asya bölgesine odaklanan inşacı araştırmalar ise Avrupa'dakilerden farklı konulara yoğunlaşmıştır. İnşacı kuram ilk olarak Güneydoğu Asya Devletler Topluluğu'nun (*Association of South East Asian Nations*, ASEAN) içindeki yapılaşmanın bir güvenlik cemaati oluşturup oluşturmadığı üzerine tartışmalarda yer almıştır. Avrupa'da devletler arasında "biz" hissi ve sürekli barış beklentisinin varlığı genel olarak kabul görmüşken, Güneydoğu Asya'da devletler arası ihtilafların sürmesi özellikle

38 Jeffrey Lewis, "The Janus Face of Brussels: Socialization and Everyday Decision Making in the European Union" *International Organization*, Cilt 59, No.4, 2005, s.937-971.

39 Martha Finnemore and Kathryn Sikkink, International Norm Dynamics and Political Change, *International Organization*, Cilt 52, No.4, 1998, s.887-917; Kai Alderson, "Making Sense of State Socialization", *Review of International Studies*, Cilt 27, No.3, 2001, s.415-433.

40 Finnemore, "International Organizations as Teachers of Norms"; Alastair I. Johnston, "Treating International Institutions as Social Environments", *International Studies Quarterly*, Cilt 45, No.4, 2001, s.487-515; Trine Flockhart, "'Masters and Novices': Socialization and Social Learning through the NATO Parliamentary Assembly," *International Relations* Cilt 18, No.3, 2004, s.361-380; Judith Kelley, "International Actors on the Domestic Scene: Membership and Socialization by International Institutions," *International Organization*, Cilt 58, No.3, 2004, s.425-457.

41 Jeffrey T. Checkel, "International Institutions and Socialization in Europe"; Lewis, "The Janus Face of Brussels"; Alexandra Gheciu, "Security Institutions as Agents of Socialization? NATO and the 'New Europe,'" *International Organization*, Cilt 59, No.4, 2005, s.973-1012; Frank Schimmelfennig, "International Socialization in the new Europe: Rational Action in an Institutional Environment", *European Journal of International Relations*, Cilt 6, No.1, 2000, s.109-139.

gerçekçi ve akılcı yaklaşımları benimseyenler tarafından bu bölgenin bir güvenlik cemaati olmadığını ispat etmek için kullanılmıştır.⁴² Buna karşın inşacı teorisyenler ASEAN'ın ihtilafları yönetebilme ve çatışmaya dönüşmelerini engelleyebilme başarısına dikkat çekerek, kurumun ulusal egemenliğe verdiği önem sebebiyle üyeleri arasındaki çatışmaların çözümünde daha aktif rol almadığını vurgulamışlardır.⁴³ İnşacı teorisyenler ayrıca, Güneydoğu Asya'nın kesin bir güvenlik cemaati olduğunu iddia etmek yerine, bölgede cemaat inşa pratiklerinin varlığını ve dolayısıyla güvenlik cemaati yaklaşımının uygulanabilirliğini savunmuşlardır.⁴⁴

Güneydoğu Asya'nın güvenlik cemaati statüsü üzerine yapılan bu tartışmalar, bölgesel inşacı literatürün Avrupa örneğine fazla bağlanmasından kaynaklanan şu soruyu ortaya çıkarmıştır: Güvenlik cemaatleri sadece liberal, demokratik, ulus ötesi ve egemenlik ötesi politikaları benimsemiş devletler arasında mı oluşturulabilir, yoksa liberal olmayan ve ulus-devlet yapısına ve milli egemenliğe düşkün devletler arasında da kolektif kimlik ve savaşı ihtimal dışı kılacak derecede kuvvetli bir "biz" hissi gelişebilir mi? Sistem düzeyindeki inşacılıkta bu soru kesin bir yanıt bulamamış, Wendt, kendi teorisinin liberal bir temeli olduğunu kabul etmiştir.⁴⁵ Bu bağlamda, Güneydoğu Asya bölgesi, inşacı güvenlik cemaati yaklaşımının Batı-dışı bölgelere uygulanabilirliğinin sınındığı bir deneme vakası olarak karşımıza çıkar. Burada "Deutsch ve diğer inşacı teorisyenlerin arka plan koşulları olarak sundukları, liberal siyaset ve pazar ekonomisi gibi kurumlar eksikti".⁴⁶ Yine de, Acharya gibi bu bölgeyi araştıran inşacı teorisyenler, diğer ortak değerlerin ve ekonomik kalkınma ve politik istikrar gibi ortak hedeflerin liberal demokratik değerler ve yüksek derecede ekonomik karşılıklı bağımlılığın yerine geçebileceğini savunmuşlardır.⁴⁷

Bu arka plan koşullarına ek olarak, Doğu/Güneydoğu Asya bölgeselciliği kurumsal normlar ve kurallar açısından da Avrupa bölgeselciliğinden farklılık gösterir.⁴⁸ Avrupa'da hakim olan formel kurumsalcılık ve bağlayıcı kuralcılığa karşı, Doğu/Güneydoğu Asya bölgeselciliği ASEAN modeli olarak da adlandırılan ve diyalog, istişare, uzlaşma ve bağlayıcı olmayan taahhütleri esas alan bir işbirliği modeli benimsemiştir.⁴⁹ Bu da, Doğu/Güneydoğu Asya bölgesini inceleyen inşacı teorisyenlere, formel kurumların bağlayıcı kapasitelerine odaklanan akılcı kurumsalcı yaklaşımlardan kendilerini keskin çizgilerle ayırma fırsatı sunmuştur. Diğer bir deyişle, Doğu/Güneydoğu Asya bölgesinde, sosyalleşmenin devlet davranışları üzerine etkisini formel kurumların bağlayıcı etkilerinden bağımsız olarak incelemek mümkün olmuştur. Örneğin, Johnston, Çin'in bağlayıcı kurallar içermeyen, diyalog ve istişareye dayalı ASEAN Bölgesel Forum'una (ARF) katılarak sosyalleşme sürecinden geçtiğini ve çok taraflılık normlarını benimsemeye başladığını savunmuştur.⁵⁰

42 Shaun Narine, "ASEAN and the Management of Regional Security", *Pacific Affairs*, Cilt 71, No 2, 1998, s. 195-214; Nicholas Khoo, "Constructing Southeast Asian Security: The Pitfalls of Imagining a Security Community and the Temptations of Orthodoxy", *Cambridge Review of International Affairs*, Cilt 17, No.1, 2004, s.137-153.

43 Timo Kivimäki, "The Long Peace of ASEAN" *Journal of Peace Research*, Cilt 38, No.1, 2001, s.5-25; Amitav Acharya, *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the Problem of Regional Order*, Londra, Routledge, 2001.

44 Rumelili, *Constructing Regional Community*; Acharya, *Constructing a Security Community*.

45 Wendt, *Social Theory*, s.365. See also Colin Kahl, "Constructing a Separate Peace: Constructivism, Collective Liberal Identity, and Democratic Peace", *Security Studies*, Cilt 8, No.2, 1999, s.94-114.

46 Acharya, *Constructing a Security Community*, s.16.

47 Ibid., s.34.

48 ASEAN'in Çin, Japonya, Güney Kore ve diğer bölge devletleri ile kurduğu kurumsal ilişkiler ASEAN'ı kapsayan bir Doğu/Güneydoğu Asya bölgeselciliğinden söz etmemizi mümkün kılar.

49 Amitav Acharya ve Alastair I. Johnston (der.) *Crafting Cooperation: Regional International Institutions in Comparative Perspective*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007.

50 Johnston, "Treating International Institutions"; Alastair I. Johnston, *Social States: China in International Institutions, 1980-2000*, Princeton, Princeton University Press, 2008.

Fakat aynı zamanda sadece sosyalleşmeye odaklanmak Doğu/Güneydoğu Asya bölgesini çalیشان inşacı teorisyenleri eleştiriye de daha açık hale getirmiştir. Örneğin Johnston'ın savları, ARF'nin Çin'in üzerindeki etkisini abarttığı ve Çin'in Forum'a kurumu kendi tercihleri doğrultusunda kontrol etmek istediği için katıldığı noktasında eleştirilere maruz kalmıştır.⁵¹ Yine de, Avrupa kurumları üzerine yapılan inşacı araştırmalar sosyalleşme ile açıkladıkları tutum değişikliklerinin -en azından başlangıçta- stratejik hesaplardan kaynaklanmış olabileceğini kabul etseler de, Güneydoğu Asya üzerine yapılan inşacı çalışmalar, bölgesel kurum ve kuralların özelliklerinden dolayı akılcı akımlarla bu şekilde köprü kurmaktan imtina etmişlerdir.

Dolayısıyla, inşacılık aslında sistem düzeyli bir teori olarak ortaya çıktıysa da, bölgeselci araştırmalar inşacı teorileri birçok şekilde ilerletmiştir. Bu bölümün kolektif kimlik, sosyalleşme ve güvenlik cemaati literatürlerinden örneklerle göstermeye çalıştığı gibi, bölgeselci araştırmalar inşacı teorilerin sürece odaklanmasını ve orta-düzyer önermeler geliştirmelerini sağlamıştır. Bölgeselci çalışmalar olmasaydı bu konulardaki inşacı çalışmalar fazla üst kuramsal ve soyut kalacaktı. Öte yandan, Avrupa üzerine bölgeselci araştırmalar inşacıların akılcılar ile köprü kurmalarına yol açıtıysa da, Doğu/Güneydoğu Asya üzerine yapılan araştırmalar, akılcılık/inşacı ayrımını daha da keskinleştirmiştir.

İnşacılık, Bölgeselcilik Çalışmalarını Nasıl İlerletmiştir?

Genel olarak inşacılık, bölgeselcilik çalışmalarını ana akım Uluslararası İlişkiler tartışmalarına daha iyi bir şekilde entegre ederek literatüre katkı sağlamıştır. Bölgeselcilik çalışmaları bir dizi sebepten Uluslararası İlişkiler disiplininin çerperinde kalmıştır. İlk olarak, bölgeselcilik çalışmaları her zaman bölgesel düzeyin sistem düzeyinden bağımsız, ayrı bir analiz düzeyi teşkil ettiğini ispatla yükümlü kılınmıştır.⁵² Bölgesel kurumsallaşma ve barış süreçleri, büyük ölçüde süper güç kayıtsızlığı gibi sistemsel koşullarla da açıklanabildiği için, sistem düzeyinde analiz yapanlar tarafından, bölgesel analiz düzeyinin belirleyici olmadığı iddia edilmiştir. Dolayısıyla, bölgeselcilik çalışmaları sadece belli bölgeleri anlamamıza yaradıkları, ama Uluslararası İlişkilerin ana yapılarını açıklayamadıkları gerekçesiyle önemsenmemiştir.

İnşacı Uluslararası İlişkiler teorisi ise, yapı-yapan tartışmalarına getirdiği özgün yaklaşım çerçevesinde bölgesel analiz düzeyine ve bölgeselci çalışmalara daha çok önem vermiştir.⁵³ Kısaca, inşacılığın benimsediği yapılanma yaklaşımında yapı ve yapanın birbirlerini eşit derecede ve karşılıklı olarak teşkil ettikleri savunulur. Bu kapsamda, Uluslararası İlişkilerde yeni-gerçekçilik ve yeni-liberalizm gibi yapısalci yaklaşımlar sistemsel koşulları öncüleyerek bölgesel süreçler üzerine etkilerini vurgularken, inşacı teorisyenler bölgesel süreçleri hem sistemsel koşullar tarafından oluşturulan, hem de onları inşa eden ve devamlı yeniden üreten süreçler olarak görmektedirler. Örneğin Wendt için, bölgesel ve diğer alt sistemsel kolektif kimlik oluşum süreçleri, sistemsel kültürel dönüşümün temel yapıtaşlarını oluşturmaktadır.⁵⁴ Bu sebepten, her ne kadar teorilerini sistem düzeyine oturtsalar da, inşacı teorisyenler yapılanmacı yaklaşım içinde bölgesel süreçlere büyük önem atfetmiş ve bu şekilde bölgeselci çalışmaların ana akım Uluslararası İlişkiler tartışmalarına entegre edilmelerine yardımcı olmuşlardır.

51 Takeshi Yuzawa, "The Fallacy of Socialization? Rethinking the ASEAN Way of Institution-Building", Ralf Emmers, (der.) *ASEAN and the Institutionalization of East Asia*, New York, Routledge, 2012, s.75-88; Hiro Katsumata, "Establishment of the ASEAN Regional Forum: Constructing a 'Talking Shop' or a 'Norm Brewery'?", *Pacific Review*, Cilt 19, No.2, 2006, s.181-198.

52 Kelly, "Security Theory".

53 Alexander Wendt, "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory", *International Organization*, Cilt 41, No.3, 1987, s.335-372.

54 Wendt, *Social Theory*, s.340.

Belirli bölgelere odaklanan bölgeselci çalışmaların Uluslararası İlişkiler disiplininin çerperinde kalmalarının ikinci bir sebebi ise üzerlerine yapılandırılan “alan çalışması” yaftasıdır. Bu yafta vasıtasıyla bölgeselci teorisyenlerin esas katkılarını genel Uluslararası İlişkiler kuramlarına değil de, üzerine çalıştıkları bölge literatürüne yaptıkları iddia edilir.⁵⁵ Bölgeselci uzmanların genel Uluslararası İlişkiler kuramları yerine, çalıştıkları bölge üzerine geliştirilmiş özel entegrasyon kuramlarına dayanma eğilimleri de bu iddiayı pekiştirmiştir. Fakat bu eğilim yakın dönemde özellikle yeni bölgeselcilik literatürünün, kendini Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerdeki genel kuramsal tartışmaların içine yerleştirmesiyle zayıflamıştır. İnşacı yaklaşımı temel alan bölgeselci çalışmalar da yukarıda bahsedildiği şekilde bu yönde ilerlemektedirler.

İNşacı Uluslararası İlişkiler kuramının temel ilgi alanları ile bölgeselci araştırmaların odaklandığı sorular örtüşmektedir. Bu sebepten, inşacılık mevcut bölgeselcilik tartışmalarının içine kolayca entegre olmuştur. Örneğin, aktör kimliklerinin ve bağlılıklarının dönüşümü olasılığı Avrupa entegrasyonu çalışmalarında başlangıçtan itibaren önemli bir ilgi alanı ve yine Avrupa entegrasyonu kuramlarından işlevselciliğin temel bir savı olmuştur. Fakat bu sav, Uluslararası İlişkilerde egemen olan akılcı kurumsalcı ve tarihsel kurumsalcı yaklaşımlar çerçevesinde incelenememiştir; çünkü bu iki yaklaşım da kurumların üye ülkeleri veya bireysel karar alıcıları sınırladığı ama dönüştürmediği varsayımından hareket etmiştir. İnşacılığın etkisinde gelişen sosyolojik kurumsalcı yaklaşım ise kurumların ilgili aktörleri sosyalleştirerek ve kimliklerini şekillendirerek dönüştürdüğünü vurgulayarak, Avrupa entegrasyonunun bu temel sorununa genel Uluslararası İlişkiler tartışmalarına entegre kuramsal bir çerçeve sağlamıştır.

Öte yandan İnşacılık, özellikle işlevselci ve yeni işlevselci yaklaşımların egemenlik, siyasi kimlik ve çıkar tanımlarının dönüşümüne duydukları ilgiyi paylaşa da,⁵⁶ onların kendine özgücülükleri ve normatif çağrışımlarıyla arasına mesafe koymuştur. İşlevselcilik bölgesel entegrasyonu ve Avrupa modelini normatif açıdan benimseyip desteklerken, inşacı yaklaşımlar bu konuda tarafsız kalmaya daha dikkat etmişlerdir. Başka bir deyişle, inşacılık, işlevselcilik gibi sürekli artan bir öğrenme ve kolektif kimlik oluşumunu öngörmez;⁵⁷ genel olarak kolektif düşüncelerin ve anlayışların aktör kimlik ve çıkarlarını nasıl etkilediğini inceler. Bu etki entegrasyonun ilerletilmesi yönünde olabileceği gibi, dağılma ve yeniden millileşme yönünde de tezahür edebilir. İnşacılık bu ikinci olasılığı da kabul eder. Bu açıdan, bölgeselci inşacı kuram Avrupa entegrasyonunun ilerlemesine, temel Avrupa entegrasyonu kuramları kadar bağlı değildir. Dolayısıyla bölgeselci inşacı kuram, 1970’lerde Ernst Haas’ın temel Avrupa entegrasyonu kuramlarını değerlendirdiği gibi, geçerliliğini yitirme riski taşımaz.⁵⁸

Entegrasyon kuramları Avrupa örneğine dayanarak oluşturulmuşlardır. Genel bir Uluslararası İlişkiler kuramı olarak gelişen inşacılık ise Avrupa örneğine bağımlı değildir ve bu sebepten diğer bölgeler üzerine yapılan inşacı çalışmalar Avrupa örneği ile aralarına sağlıklı bir mesafe koyabilmişlerdir. Daha önce de belirttiği gibi, Doğu/Güneydoğu Asya bölgeselciliği üzerine üretilen inşacı literatür buna tipik bir örnektir. İnşacılık, Doğu/ Güneydoğu Asya bölgeselciliğine, Avrupa örneğini kopya eden bir süreç olarak değil, farklı bir vaka olarak yaklaşmaktadır. Bu sayede Doğu/Güneydoğu Asya bölgeselciliğini bağımsız olarak değerlendirebilmekte ve Avrupa bölgeselciliğini yaratan koşulların gerçekten gerekli olup olmadığını irdeleyebilmektedir. Eğer bölgeselcilik çalışmalarında akılcılık/inşacılık yerine, Avrupa kaynaklı hükümetler aracılık/işlevselcilik tartışması egemen olsaydı, Doğu/Güneydoğu Asya üzerine bölgeselci literatür, sadece bu bölgenin neden Avrupa örneğini takip etmekte başarısız olduğunun analizine yönlendirilmiş ve sıkıştırılmış olacaktı.

55 Alberta Sbragia, “Review Article: Comparative Regionalism: What Might it Be?” *Journal of Common Market Studies*, Cilt 46, 2008, s.29-49.

56 Philippe C. Schmitter, “Neo-neo-functionalism” Thomas Diez, ve Antje Wiener (der.) *European Integration Theory*, Oxford, Oxford University Press, 2004, s.45-75.

57 Jeffrey Checkel, “Social Construction and Integration”, *Journal of European Public Policy*, Cilt 6, No.4, 1999, s.545-560.

58 Ernst B. Haas, *The Obsolescence of Regional Integration Theory*, University of California, 1975.

Yine de, inşacı bölgeselci çalışmaların, özellikle Avrupa üzerine olanların, bölgesel entegrasyon kuramlarının normatif eğilimlerinden hiç de etkilenmemiş oldukları söylenemez. Avrupa üzerine yapılan inşacı çalışmalar, Avrupa Birliği'nin Vestfalya-ötesi karakterini ispat etmek için gayret sarf ederek, ampirik öngörülerini gereksiz derecede kesin olmayan sınırlar, ulus-ötesi kimlikler ve normatif güç üzerine kurmuştur.⁵⁹ Avrupa'da inşacılık ve Vestfalya-ötesicilik arasındaki bu bağ bir ölçüde Avrupa'nın dünyada Vestfalya-ötesi siyasaya en yakın örnek olmasından ve inşacılığın bu dönüşüme verdiği önemden kaynaklanmaktadır. Fakat, Vestfalya-ötesicilik ile kurdukları bu yakın ilişki, Avrupa üzerine inşacı çalışmaları gereksiz bir derecede AB'yi olumlar ve destekler kılmakta ve bu açıdan eleştirilere maruz bırakmaktadır. Bu şekilde Avrupa'nın idealleştirilmesi eğilimi, daha sonra eleştirel-inşacı ve post-yapısalcı analizler tarafından kısmen düzeltilmiştir.⁶⁰

Benzer bir şekilde, Doğu/Güneydoğu Asya bölgeselciliği üzerine inşacı literatür de kendini aşırı derecede ASEAN'ın başarısı ile ilişkilendirmiştir.⁶¹ Literatür, inşacı önermelerini kanıtlamak için Doğu/Güneydoğu Asya bölgesel kurumlarındaki ortak anlayış ve normların gelişimini ve sosyalleşme etkilerini göstermeye odaklanmıştır. Normatif bir bakışla, bu argümanlar inşacıları ASEAN odaklı bölgeselcilik üzerine eleştirel bir pozisyon almaktan uzaklaştırmış ve ASEAN'ı gereksiz derecede olumlamaya itmiştir.

Mevcut literatürdeki bu eğilimlere rağmen, inşacılığın bölgeselcilik üzerine belli bir normatif gündeme özde bağlı olmadığına altını bir kere daha çizmek gerekir. İnşacı kuramlar Avrupa'da önemini devam ettiren ulusal kimlik ve farklılıklar ile bütünleşme sürecindeki geri adımları açıklamakta da kullanılabilir. Benzer bir şekilde, Doğu/Güneydoğu Asya'da, inşacı kuramlar egemenlikçi normların oluşturduğu kısıtlamaları kaydetmek için de kullanılabilir. Buna karşılık, Uluslararası İlişkilerde kuramsal tartışmaların rekabetçi yapısı inşacı bölgeselci teorisyenleri bölgesel kurumların dönüştürücü etkilerini vurgulamaya yöneltmiş ve bu nedenle söz konusu teorisyenler mevcut kurumları olumlayan normatif gündemler ile gereğinden fazla ilişkili hale gelmişlerdir.

Özetlemek gerekirse, inşacılık ve bölgeselcilik arasındaki ilişki, bölgeselciliğin Uluslararası İlişkiler disiplininde daha merkezi bir konuma gelmesine yardım etmektedir. İnşacılık, egemenlik, kimlik ve çıkarların dönüşümü gibi ortak ilgi alanlarında bölgeselci çalışmaları desteklemekte ve bu sayede bölgeselci çalışmaları Avrupa temelli bölgesel entegrasyon kuramlarına aşırı bağımlı olmaktan kurtarmaktadır. Bu aşırı bağımlılık, geçmişte bölgeselci araştırmaların disiplin içinde ana akım literatürden ayrışmasına yol açmıştır. Öte yandan, inşacı araştırma programının yapı-yapan ilişkisi gibi konular üzerindeki temel varsayımları, bölgesel analiz düzeyinin gerekliliğinin ve öneminin savunulmasına destek olmuştur.

Fakat her ne kadar inşacılık, Avrupa ve Doğu/Güneydoğu Asya üzerine bölgeselci literatürü belirgin bir şekilde etkilediyse de, diğer bölge literatürlerinde görülülülüğü azdır. Dahası, her ne kadar inşacı bölgeselci çalışmalar bölgesel entegrasyon kuramlarının normatif ve teleolojik taahhütlerinden uzaklaşmaya çalışsalar da, Uluslararası İlişkilerde kuramsal tartışmaların rekabetçi yapısı, bölgeselci inşacı çalışmaları da bölgeci normatif bir gündeme doğru çekmektedir.

59 Örneğin, bkz. Ian Manners, "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 40, No.2, 2002, s.235-258 ve Thomas Christiansen, Fabio Petito ve Ben Tonra "Fuzzy Politics around Fuzzy Borders: The European Union's "Near Abroad", *Cooperation and Conflict*, Cilt 35, No.4, 2000, s.389-415.

60 Diez, "Constructing the Self"; Münevver Cebeci, "European Foreign Policy Research Reconsidered: Constructing an 'Ideal Power Europe' through Theory?" *Millennium: Journal of International Studies*, Cilt 40, No.3, 2012, s.563-583.

61 John Ravenhill, "East Asian Regionalism: Much Ado About Nothing?", *Review of International Studies*, Cilt 35, 2009, s.215-235.

Sonuç Yerine: Gelecek için Beklentiler

Bölgeselcilik ve inşacılık arasındaki bu karşılıklı yarar ilişkisi daha ileri de taşınabilir. Bu bölümde, özellikle, hem inşacı uluslararası ilişkiler kuramının hem de bölgeselcilik çalışmalarının karşılaştırmalı bölgeselci araştırmalarla nasıl daha da geliştirilebileceği tartışılacaktır. Bu yazının ilk bölümünde belirtildiği gibi, bölgeler kolektif kimlik oluşumu, cemaat oluşumu ve sosyalleşme gibi inşacı süreçlerin araştırılması için neredeyse doğal bir laboratuvar ortamı sunmaktadır. Yalnız bu süreçler dünyanın farklı bölgelerinde farklı şekiller almakta ve farklı koşulların ürünü olmaktadır. Farklı bölgelerde farklı şekillerde gelişen kolektif kimlikler, kurumsal kurallar, normlar ve sosyalleşme süreçleri, karşılaştırmalı inşacı çalışmalar için büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu tarz karşılaştırmalı araştırmalar daha önce yeterince irdelenmemiş bir dizi inşacı soruya da ışık tutacaktır. Örneğin, kolektif kimlik oluşumu ve sosyalleşme için farklı yolların tespit edilmesi, farklı tip kolektif kimliklerin bölgesel düzen ve politika yakınsaması üzerine etkilerinin incelenmesi ve farklı sosyalleşme süreçlerinin göreceli sürdürülebilirliğinin araştırılması mümkün olacaktır.

Genel olarak gerçek anlamda karşılaştırmalı bölgesel araştırmanın az olmasının çeşitli nedenleri vardır.⁶² İlk olarak, Avrupa entegrasyonunun üstü kapalı olarak da olsa idealleştirilmesi eğilimi karşılaştırmalı bölgesel araştırmayı olumsuz etkilemiştir. Bu konuda yöneltilen bütün eleştirilere rağmen, karşılaştırmalı bölgeselci araştırmanın Avrupa'yı bir odak noktası olarak görmesi, bölgeler arası kıyasların hep Avrupa'nın benzersizliği ve üstünlüğü varsayımından hareket etmesi ve dolayısıyla bu yönde bulgular üretmesi eğilimleri devam etmektedir.⁶³ Bunun sonucu olarak da, Avrupa entegrasyonu teorisyenleri ile diğer bölgelerin teorisyenleri arasındaki bilimsel diyalog hiyerarşik bir yapı teşkil etmekte ve bu hiyerarşik yapı içinde gerçek anlamda karşılaştırmalı inceleme yapılamamaktadır.⁶⁴ İkinci olarak, Avrupa dışındaki bölgelere odaklanan bilim insanları, araştırmaları sadece tek bir bölgeye odaklanma ve karşılaştırmalı olmasa bile, kendilerini karşılaştırmalı bölgeselci olarak görmekte ve öyle kabul edilmektedirler.⁶⁵ Üçüncü olarak, Avrupa'daki entegrasyon süreci ile diğer bölgelerdeki entegrasyon süreçleri arasındaki zamansal fark, karşılaştırmalı bölgeselciler için ek zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Buna çözüm olarak bazıları Avrupa entegrasyonu ve daha yeni oluşan bölgeselcilik süreçleri arasındaki karşılaştırılabilirliği sağlamak için, Avrupa entegrasyonu çalışmalarının daha önceki aşamalarına odaklanılması gerektiğini savunmaktadır.⁶⁶

Karşılaştırmalı bölgeselci çalışmaların genelde karşılaştığı bu zorluklara ek olarak, inşacı perspektiften karşılaştırmalı bölgeselci araştırma yürütmek, farklı dil ve kültürlerin söylemleri ve ortak anlayışlarını derinlemesine incelemeyi gerektirmekte ve bu açıdan ek zorlukları gündeme getirmektedir. Bu nedenle, inşacı karşılaştırmalı bölgeselci çalışmalar nispeten daha da az sayıdadır ve bu çalışmalar genelde farklı uzmanların birbirlerinden ayrı biçimde farklı bölgeleri araştırdıkları derlemeler şeklinde

62 Karşılaştırmalı çalışmaların iyi örnekleri için bkz. Hans Maull, Gerald Segal, and Jusuf Wanandi, *Europe and the Asia Pacific*, Londra, Routledge, 1998; Peter Katzenstein, *A World of Regions: Europe and Asia in the American Imperium*, Ithaca, Cornell University Press, 2005; Francesco Duina, *The Social Construction of Free Trade: The European Union, NAFTA and Mercosur*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 2006; Jens-Uwe Wunderlich, *Regionalism, Globalization and International Order: Europe and Southeast Asia*, Aldershot, Ashgate, 2007.

63 Sbragia, "Review Article"; Philippe D. Lombaerde vd., "The Problem of Comparison in Comparative Regionalism", *Review of International Studies*, Cilt 36, No.3, 2010, s.731-753.

64 Knud E. Jorgensen, ve Morten Valbjorn "Four Dialogues and the Funeral of a Beautiful Relationship: European Studies and New Regionalism", *Cooperation and Conflict*, Cilt 47, No.1, 2012, s.3-27.

65 Amitav Acharya ve Barry Buzan "Why is there no Non-Western International Relations Theory? An Introduction", *International Relations of the Asia-Pacific*, Cilt 7, No.3, 2007, s.287-312.

66 Alex Warleigh-Lack, ve Luk V. Langenhove "Introduction: Rethinking EU Studies: The Contribution of Comparative Regionalism", *Journal of European Integration*, Cilt 32, No.6, 2010, s.451-562.

yapılabilmektedir.⁶⁷ Karşılaştırmalı inşacı bölgesel araştırmaların, tek bir bölge üzerine yapılan inşacı araştırmalar kadar derinlemesine ve kültürel farkındalık içinde yürütülmesi mümkün olmasa da, bilimsel kazanımları kesinlikle daha ağır basmaktadır. Örneğin, Rumelili'nin Avrupa Birliği ve ASEAN'ın cemaat inşa etme pratiklerini karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışması, bu iki örgüt tarafından üretilen kolektif kimlik söylemlerinin arasındaki farklılıkları tespit etmiş ve bu farklılığın etkilerini inceleyerek kapsayıcı ve dışlayıcı kolektif kimliklerin bölgesel ve küresel düzen için farklı etkileri olabileceğini ileri sürmüştür.⁶⁸ Avrupa ve Doğu/Güneydoğu Asya bölgeselciliği arasında yapılacak diğer karşılaştırmalı analizler benzer şekilde liberal/liberal olmayan kimliğin, kapsayıcı/dışlayıcı bölgeselciliğin, formal/informel kurumların etkilerini keşfetmeye imkân tanıyacaktır.

Bu zorluklara rağmen, inşacı kuramın karşılaştırmalı bölgeselci araştırmayı belli şekillerde kolaylaştırdığı da söylenebilir. Öncelikle, inşacı teorisyenlerin ilgi alanına giren bağımlı değişkenler bölgeleri daha karşılaştırılabilir kılmaktadır.⁶⁹ Diğer bölgeselci uzmanlardan farklı olarak, inşacı teorisyenler bölgeselciliğin derecesi ve biçimi ile çok ilgilenmezler; onlar bölgeleri yoğun etkileşim ve cemaat söylemi ile teşkil olan uluslararası sosyal mekânlar olarak görürler. Dolayısıyla, inşacılar sosyalleşme seviyesi, bölgesel düzenin yapısı ve politika yakınsaması gibi bağımlı değişkenlerle ilgilenirler. Bu nedenle, Avrupa ve diğer bölgeler üzerine yapılan inşacı araştırmalar arasında karşılaştırmalı bölgeselciliğin Avrupa'yı üstün gören hiyerarşik yaklaşımının aksine, eşitlikçi ve refleksif bir diyalogun tesisi mümkündür.⁷⁰ İnşacı bir bakış açısından bakıldığında; Avrupa her ne kadar kurumlaşma ve sosyalleşme açısından daha uzun bir tarih, daha yüksek derecede bütünleşme ve karşılıklı bağımlılık ile daha bağlayıcı bir kolektif kimlik söylemine sahip olsa da, daha ileri ve etkin bir sosyalleştirici olması gerekmez. Aksine daha az şekilci ve hukuki ortamın var olduğu Doğu/Güneydoğu Asya bölgeselciliğinin daha etkin olduğu sonucuna varılabilir. Bu açıdan, AB ve ASEAN farklı sosyalleşme mekanizmalarının etkinliği açısından karşılaştırılabilir örnekler olarak önümüze çıkarlar. Başka bir örnek vermek gerekirse, ASEAN'ın Çin'in sosyalleşmesinde, AB ve Rusya örneği ile karşılaştırıldığında daha başarılı olduğu da ikna edici bir şekilde savunulabilir. Benzer bir şekilde, Avrupa Birliği daha müdahaleci bir kolektif kimlik söylemine sahipken, bu kimlik söyleminin kısmen kapsayıcı ve kısmen dışlayıcı yapısının AB ve komşu ülkeler arasında politika yakınsaması sağlamada çok etkin olmadığı da iddia edilebilir.⁷¹

Sonuç olarak, inşacı Uluslararası İlişkiler kuramı bölge ve bölgeselcilik üzerine çalışmalar ile çeşitli açılardan geliştirse de, bölgeselci araştırmanın inşacılaşma yapacağı katkı ancak karşılaştırmalı bölgesel çalışmalar ile tam potansiyeline ulaşacaktır. Karşılaştırmalı bölgesel çalışmalar, inşacılaşmanın Uluslararası İlişkilerin farklı sosyal mekânlarını daha etkin bir şekilde analiz etmesine olanak sağlayacaktır. Değişik bölgelerin sosyal yapıları arasındaki farklılıklar uluslararası ilişkilerin sosyal yapılanmasında mevcut alternatifleri de temsil etmektedir. Bu bölgesel farklılıklar inşacı kuramı, Uluslararası İlişkilerin nasıl inşa edildiğini anlamının ötesine geçerek, zamansal ve mekânsal açıdan uluslararası ilişkilerin nasıl farklı şekillerde inşa edildiği ve edilebileceğini incelemeye davet etmektedir. Bu nedenle, inşacılık ve bölgeselcilik arasındaki mevcut karşılıklı yarar ilişkisinin karşılaştırmalı bölgesel çalışmalar vasıtasıyla genişletilmesinde fayda vardır.

67 Bunlar arasından inşacı bakış açısıyla, Acharya and Johnston'ın *Crafting Cooperation* ve Adler and Barnett'in *Security Communities* gibi derleme çalışmaları da ilginç karşılaştırmalı bakış açıları sunmaktadır.

68 Rumelili, *Constructing Regional Community*.

69 Bu noktada, ayrıca bkz. Warleigh-Lack and Langenhove "Rethinking EU Studies".

70 Jorgensen ve Valbjorn "Four Dialogues".

71 Attila Agh, "Regionalization as a Driving Force of EU Widening: Recovering from the EU "Carrot Crisis" in the "East" *Europe-Asia Studies*, Cilt 62, No.8, 2010, s.1239-1266.

Kaynakça

- Acharya, Amitav, *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the Problem of Regional Order*, Londra, Routledge, 2001.
- Acharya, Amitav ve Barry Buzan, "Why is there no Non-Western International Relations Theory? An Introduction", *International Relations of the Asia-Pacific*, Cilt 7, No 3, 2007, s. 287-312.
- Acharya, Amitav ve Alastair I. Johnson (der.), *Crafting Cooperation: Regional International Institutions in Comparative Perspective*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007.
- Adler, Emanuel, "Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics", *European Journal of International Relations*, Cilt 3, No 3, 1997, s. 139-163.
- Adler, Emanuel ve Michael Barnett (der.), *Security Communities*, Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
- Agh, Attila, "Regionalization as a Driving Force of EU Widening: Recovering from the EU "Carrot Crisis" in the "East", *Europe-Asia Studies*, Cilt 62, No 8, 2010, s. 1239-1266.
- Alderson, Kaş "Making Sense of State Socialization", *Review of International Studies*, Cilt 27, No 3, 2001, s. 415-33.
- Aydın-Düzgıt, Senem, *Constructions of European Identity: Debates and Discourses on Turkey and the EU*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2012.
- Campbell, David, *Writing Security*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1992.
- Cebeci, Münevver, "European Foreign Policy Research Reconsidered: Constructing an 'Ideal Power Europe' through Theory?", *Millennium: Journal of International Studies*, Cilt 40, No 3, 2012, s. 563-583.
- Cederman, Lars Erik (der.), *Constructing Europe's Identity: The External Dimension*, Lynne Rienner, 2000.
- Checkel, Jeffrey "Social Construction and Integration", *Journal of European Public Policy*, Cilt 6, No 4, 1999, s. 545-560.
- Checkel, Jeffrey, "International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework," *International Organization*, Cilt 59, No. 4, 2005, s. 801-826.
- Christiansen, Thomas, Knud Erik Jorgensen ve Antje Wiener *The Social Construction of Europe*, Londra, Sage, 1999.
- Christiansen, Thomas, Fabio Petito, ve Ben Tonra "Fuzzy Politics around Fuzzy Borders: The European Union's "Near Abroad", *Cooperation and Conflict*, Cilt 35, No 4, 2000, s. 389-415.
- Diez, Thomas "Constructing the Self and Changing Others: Reconsidering Normative Power Europe", *Millennium: Journal of International Studies*, Cilt 33, No 3, 2005, s. 613- 636.
- Duina, Francesco *The Social Construction of Free Trade: The European Union, NAFTA and Mercosur*, Princeton, Princeton University Press, 2006.
- Fawcett, Louise ve Andrew Hurrell (der.), *Regionalism in World Politics: Regional Organization and International Order*, Oxford, Oxford University Press, 1995.
- Finnemore, Martha, "International Organizations as Teachers of Norms: The United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization and Science Policy", *International Organization*, Cilt 47, No 4, 1993, s. 565-597.
- Finnemore, Martha, ve Kathryn Sikkink. "International Norm Dynamics and Political Change", *International Organization*, Cilt 52, No 4, 1998, s. 887-917.
- Flockhart, Thine "Masters and Novices: Socialization and Social Learning through the NATO Parliamentary Assembly," *International Relations*, Cilt 18, No 3, 2004, s. 361-80.
- Gheciu, Alexandra, "Security Institutions as Agents of Socialization? NATO and the 'New Europe,'" *International Organization*, Cilt 59, No 4, 2005, s. 973-1012.
- Haas, Ernst B. *The Obsolescence of Regional Integration Theory*, University of California, 1975.

- Hettne, Björn, Andras Inotai ve Osvaldo Sunkel, *Globalism and the New Regionalism*, New York, St. Martin's Press, 1999.
- Hopf, Ted, "The Promise of Constructivism in International Relations Theory" *International Security*, Cilt 23, No 1, 1998, s. 171-200.
- Huntington, S. *The Clash of Civilizations and the Remaking of the World Order*, Simon & Schuster, 1997.
- Jepperson, Ronald L., Alexander Wendt ve Peter Katzenstein "Norms, Identity, and Culture in National Security", Peter Katzenstein, (der.) *The Culture of National Security*, New York, Columbia University Press, 1996, s. 33-75.
- Johnston, A. I. "Treating International Institutions as Social Environments", *International Studies Quarterly*, Cilt 45 No 4, s. 487-515, 2001.
- Johnston, Alastair I., *Social States: China in International Institutions, 1980-2000*, Princeton, Princeton University Press, 2008.
- Jorgensen, Knud Erik ve Morten Valbjorn "Four Dialogues and the Funeral of a Beautiful Relationship: European Studies and New Regionalism", *Cooperation and Conflict*, Cilt 47, No 1, 2012, s. 3-27.
- Kahl, Colin, "Constructing a Separate Peace: Constructivism, Collective Liberal Identity, and Democratic Peace", *Security Studies*, Cilt 8, No 2, 1999, s. 94-114.
- Katsumata, Hiro, "Establishment of the ASEAN Regional Forum: Constructing a 'Talking Shop' or a 'Norm Brewery'?", *Pacific Review*, Cilt 19, No 2, 2006, s. 181-198.
- Katzenstein, Peter, *A World of Regions: Europe and Asia in the American Imperium*, Ithaca, Cornell University Press, 2005.
- Kelley, Judith, "International Actors on the Domestic Scene: Membership and Socialization by International Institutions," *International Organization*, Cilt 58, No 3, 2004, s.425-457.
- Kelly, Robert E. "Security Theory in the "New Regionalism"", *International Studies Perspectives*, Cilt 9, No 2, 2007, s. 197-229.
- Khoo, Nicholas "Constructing Southeast Asian Security: The Pitfalls of Imagining a Security Community and the Temptation of Orthodoxy", *Cambridge Review of International Affairs*, Cilt 17, No 1, 2004, s. 137-53.
- Kivimaki, Timo "The Long Peace of ASEAN", *Journal of Peace Research*, Cilt 38, No 1, 2001, s. 5-25.
- Laffan, Brigid, "The Politics of Identity and Political Order in Europe", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 34, No 1, 1996, s. 81-102.
- Lewis, Jeffrey, "The Janus Face of Brussels: Socialization and Everyday Decision Making in the European Union", *International Organization*, Cilt 59, No 4, 2005, s. 937-971.
- Lombaerde, Philippe D. vd., "The problem of Comparison in Comparative Regionalism", *Review of International Studies*, Cilt 36, No 3, 2010, s. 731-753.
- Manners, Ian, "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 40, No 2, 2002, s. 235-258.
- Mansfield, Edward D. ve Etel Solingen, "Regionalism", *Annual Review of Political Science*, Cilt 13, No 1, 2010, s. 145-163.
- Maull, Hans, Gerald Segal ve Jusuf Wanandi, *Europe and the Asia Pacific*, Londra, Routledge, 1998.
- Narine, Shaun, "ASEAN and the Management of Regional Security", *Pacific Affairs*, Cilt 71, No 2, 1998, s. 195-214.
- Neumann, Iver B. ve Jennifer M. Welsh, "The Other in European Self-Definition: An Addendum to the Literature on International Society", *Review of International Studies*, Cilt 17, No 4, 1991, s. 327-348.
- Neumann, Iver B., "A Region-Building Approach to Northern Europe", *Review of International Studies*, Cilt 20, No 1, 1994, s. 53-74.
- Neumann, Iver B., "European Identity, EU Expansion, and the Integration/ Exclusion Nexus" *Alternatives*, Cilt 23, No 3, 1998, s. 397-416.

- Neumann, Iver B., *Uses of the Other: The East in European Identity Formation*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999.
- Onuf, Nicholas G., *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*, University of South Carolina Press, 1989.
- Pace, Michelle, *The Politics of Regional Identity: Meddling with the Mediterranean*, Londra, Routledge, 2006.
- Price, Richard ve Christian Reus-Smit “Dangerous Liaisons: Critical International Theory and Constructivism”, *European Journal of International Relations*, Cilt 4, No 3, 1998, s. 259-294.
- Ravenhill, John, “East Asian Regionalism: Much Ado About Nothing?”, *Review of International Studies*, Cilt 35 2009, s. 215-35.
- Risse, Thomas, “Social Constructivism and European Integration”, Thomas Diez ve Antje Wiener (der.) *European Integration Theory*, Oxford, Oxford University Press, 2004.
- Risse, Thomas, *A Community of Europeans: Transnational Identities and Public Spheres*, Ithaca, Cornell University Press, 2010
- Ruggie, John G., “Territoriality and Beyond: Problematizing Modernity in International Relations”, *International Organization*, Cilt 47, No 1, 1993, s. 139-174.
- Rumelili, Bahar, “Constructing Identity and Relating to Difference: Understanding the EU’s Mode of Differentiation”, *Review of International Studies*, Cilt 30, No 1, 2004, s. 27-47.
- Rumelili, Bahar, *Constructing Regional Community and Order in Europe and Southeast Asia*, Basingstoke ve New York, Palgrave Macmillan, 2007.
- Rumelili, Bahar, “İnşacılık-Konstrüktivizm”, Evren Balta (der.), *Küresel Siyasete Giriş*, İstanbul, İletişim, 2014, s. 151-171.
- Sbragia, Alberta, “Review Article: Comparative Regionalism: What Might it Be?” *Journal of Common Market Studies*, Cilt 46, 2008, s. 29-49.
- Schimmelfennig, Frank, “International Socialization in the new Europe: Rational Action in an Institutional Environment”, *European Journal of International Relations*, Cilt 6 No 1, 2000, s. 109-39.
- Schimmelfennig, Frank, “The Community Trap: Liberal Norms, Rhetorical Action, and the Eastern Enlargement of the European Union”, *International Organization*, Cilt 55, No 1, 2001, s. 47-80.
- Schmitter, Peter C. “Neo-neo-functionalism” Thomas Diez, ve Antje Wiener (der.), *European Integration Theory*, Oxford, Oxford University Press, 2004, s. 45-75.
- Shore, Cris, *Building Europe: The Cultural Politics of European Integration*, Londra ve New York, Routledge, 2000.
- Vayrynen, Raimo, “Regionalism: Old and New”, *International Studies Review*, Cilt 5, No 1, 2003, s. 25-51.
- Wæver, Ole, “Three Competing Europes: German, French, and Russian”, *International Affairs*, Cilt 66 No 3, 1990, s. 477-493.
- Wæver, Ole, “Insecurity, Security, and Asecurity in the West European Non-war Community”, Emanuel Adler, ve Michael Barnett (der.) *Security Communities*, Cambridge, Cambridge University Press, 1998, s. 69-118.
- Warleigh-Lack, Alex ve Luk V. Langenhove “Introduction: Rethinking EU Studies: The Contribution of Comparative Regionalism”, *Journal of European Integration*, Cilt 32 No 6, 2010, s. 451-562.
- Weldes, Jutta (der.), *Cultures of Insecurity*, Minneapolis, University of Minnesota Press 1999.
- Wendt, Alexander, “The Agent-Structure Problem in International Relations Theory” *International Organization*, Cilt 41, No 3, 1987, s. 335-372.
- Wendt, Alexander, “Collective Identity Formation and the International State”, *American Political Science Review*, Cilt 88, No 2, 1994, s. 384-396.
- Wendt, Alexander, *Social Theory of International Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999.
- Wunderlich, Jens Uwe, *Regionalism, Globalization and International Order: Europe and Southeast Asia*, Aldershot, Ashgate, 2007.
- Yuzawa, Takeshi, “The Fallacy of Socialization?: Rethinking the ASEAN way of institution-building”, Ralf Emmers (der.), *ASEAN and the Institutionalization of East Asia*, New York, Routledge, 2012, s. 75-88.